

Haaviston vuorijalavalehdon kasvillisuusselvitys 2019

Anne Hirvonen

Haaviston vuorijalavalehdon kasvillisuus selvitys

Sisällysluettelo

Tiivistelmä	4
Huomionarvoiset kasvit	5
Yleiskuvaus	6
Menetelmät	7
Pienaukkojen kasvillisuus	9
Tulokset	11
Kuvioiden kuvaukset	12
Pienaukkojen kasvillisuus	22
Suositukseset	27
Lajilista	28

Kannen kuva: Harvalukuinen helttasieni syyskaunolakki (*Gerhardtia borealis*) tavattiin rantavyöhykkeellä alueen länsipuolella.

Tiivistelmä

Haaviston vuorijalavalehdossa vaarantunut (VU) ja koko maassa rauhoitettu vuorijalava (*Ulmus glabra*) on edustavimmilla alueilla valtalaji. Vuorijalava (*Ulmus glabra*) on saarnen (*Fraxinus excelsior*) ohella maaperän suhteen vaateliain jalopuumme.¹

Haaviston alueella lehtokasvillisuus on vallitsevaa. Luontotyyppien uhanalaisuusarvioinnin (2018) mukaan lehdot ovat Etelä-Suomessa vaarantuneita (VU).² Jalopuulehtoihin kuuluvat vuorijalavalehdot ovat sekä vaarantuneita (VU) että harvinaisia. Niitä esiintyy hajanaisesti lounaisessa saaristossa, Lohjan seudulla ja Hämeessä, reliktiluonteisina hajaesiintyminä Keski-Suomessa asti. Koko maassa vuorijalavalehtoja arvioidaan olevan 50–100 ha, joista luonnonsuojelualueilla noin 50 ha. Luonnonsuojelulain 29 § luontotyyppien määritelmässä jalopuulehdoiksi rajataan lehdot, joissa runkomaisia jalopuita (rinnankorkeudelta läpimitta vähintään 7 cm) on vähintään 20 kappaletta hehtaarilla. Jalopuulehtoja esiintyy sekä kuivissa, tuoreissa että kosteissa lehdoissa. Tässä selvityksessä kuviota on rajattu aluskasvillisuuden perusteella eri luontotyyppisiin: kaikilla kuviolla esiintyy kuitenkin vuorijalavaa ja siten koko raja-alue kuuluu jalopuulehtojen luontotyyppiin vuorijalavalehdot.

Rinteiden kuivimmissa osissa luontotyyppi on pienialaisesti kuivaa lehtoa (VRT, lillukka-puolukka-tyyppi). Vaihteluvuorissa vaateliampi lajisto on niukempaa, ja luontotyyppi on lähinnä keskiravinteista tuoretta lehtoa (OMaT, (VU)). Pääosin alue on kuitenkin tuoretta lehtoa, jonka kenttäkerroksen kasvillisuus ilmentää runsasravinteisuutta (sinivuokko-käenkaalityyppi, HeOT, (EN)), alavimmilla avoimilla alueilla etenkin rantavyöhykkeellä luontotyyppi voidaan nimetä valtalajin mukaan vuohenputki-tyypiksi (AegT, EN)). Haaviston purouomissa tavataan myös pienialaisena runsasravinteista kostean lehdon kotkansiipi-tyyppiä (MatT) ja keskiravinteista hiirenporras-käenkaalityyppiä (AthOT). Hyvin pienialaisena länsiosan puron varressa esiintyy myös runsasravinteista tuoreen lehdon käenkaali-mesiangervo-tyyppiä (OFiT).

¹ Kontula, T. & Raunio, A. (toim.) 2018: Suomen luontotyyppien uhanalaisuus 2018 – Luontotyyppien punainen kirja. Osa 2 – Luontotyyppien kuvaukset. Suomen ympäristökeskus ja Ympäristöministeriö. s. 495.

² Kontula, T. & Raunio, A. (toim.) 2018: Suomen luontotyyppien uhanalaisuus 2018 – Luontotyyppien punainen kirja. Osa 2 – Luontotyyppien kuvaukset. Suomen ympäristökeskus ja Ympäristöministeriö. s. 480. file:///C:/Users/Anne/Downloads/Suomen%20luontotyyppien%20uhanalaisuus%202018%20OSA2.pdf

Huomionarvoiset kasvit

Alueen pohjoislaidalla tavattiin muutamia versoja koko maassa rauhoitettua kämmekkää, soikkokaksikkoa (*Neottia ovata*), joka on alueellisesti uhanalainen (RT)³ Alueellisesti uhanalainen jänönsalaatti (RT) esiintyy runsaana, lehtokasveista myös lehtonurmikkaa ja koirahaispensasta tavataan Utolan suojelualueella enemmän. Soikkokaksikon läheltä tavattiin myös mäntykukkaa (*Monotropa hypopitys*), joka joskus kasvaa myös lehdoissa männyn seuralaisena.

Puruomien kosteissa lehdoissa lehtopalsami, kevätlinnunsilmä, lehtotähtimö ja sanikkaiset esiintyvät runsaasti. Purouomassa tavattiin myös keltavuokkoa, joka on Pirkanmaalla harvalukuinen, vaikkakaan ei uhanalainen. Purouomissa esiintyy edustavaa sammallajistoa, jota on selvitetty aiemmin⁴. Arkkion selvityksessä (kartoitusaika 2004) Haavistolla mainitaan kasvavan ”hyvä kasvusto” erittäin uhanalaista (EN) etelänruostesammalta (*Anomodon rugelii*), niukkana Pirkanmaalla alueellisesti uhanalainen rusopurosammal (*Hygrohypnum duriusculum*) ja lehdon kivillä huomionarvoinen taljaruostesammal (*Anomodon attenuates*) sekä vemmelvaskisammal (*Pseudoleskeella nervosa*). Tässä selvityksessä sammaliin ei kuitenkaan keskitytty.

Rantavyöhykkeeltä tavattiin myös raportin kansikuvassa esiintyvä syyskaunolakki (*Gerhardtia borealis*)⁵, joka on harvinaisen puoleinen, mutta uhanalaisuusluokitukseltaan kuitenkin elinvoimainen. Lajista on ilmoitettu Laji.fi -tietokantaan loppuvuodesta 2019 vain 7 havaintoa koko maasta.

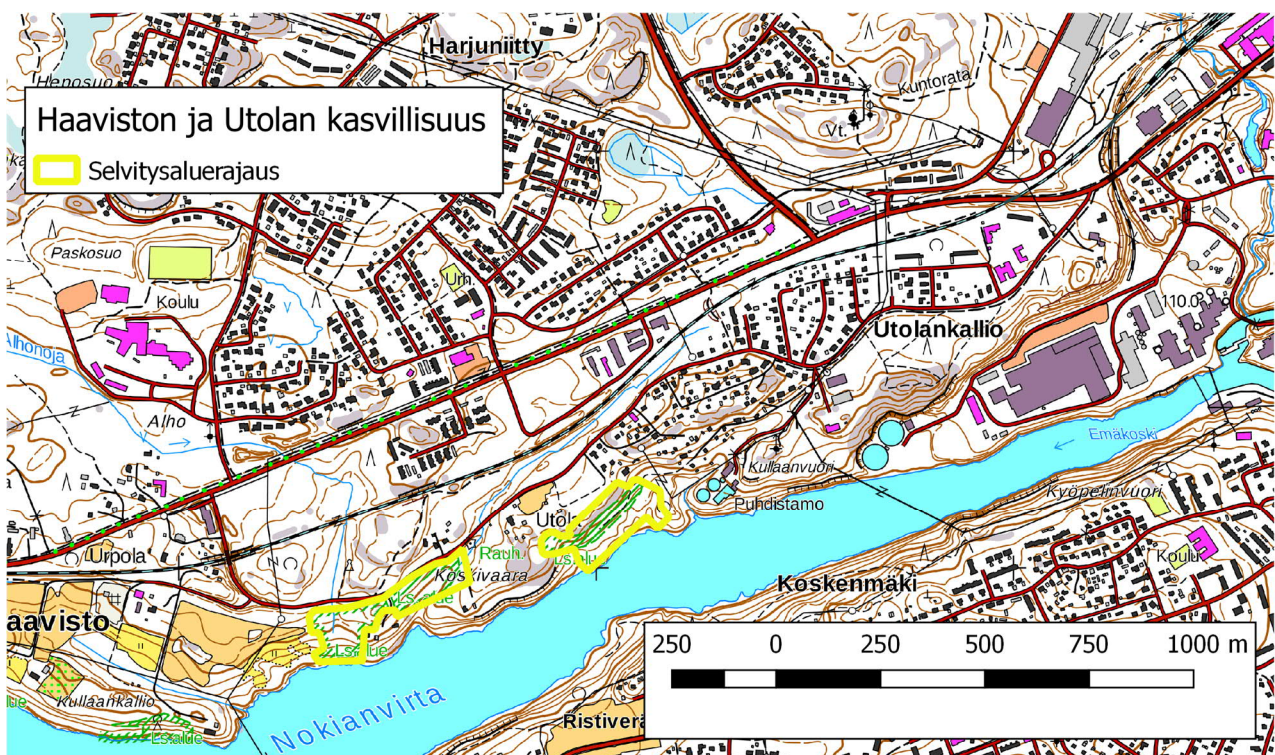
³ Alueelliset uhanalaiset <https://www.ymparisto.fi/download/noname/%7B35FAF82C-FFE9-41E1-AE93-479E294F60E5%7D/35728>

⁴ Arkkio, Harri 2006: Etelänruostesammal (*Anomodon rugelii*), haapariippusammal (*Neckera pennata*) ja kalliopunossammal (*Porella cordaena*) Pirkanmaalla. -Talvikki 2/2006.

⁵ Valokuvasta det. Lasse Kosonen, näyte toimitetaan museoon.

Yleiskuvaus

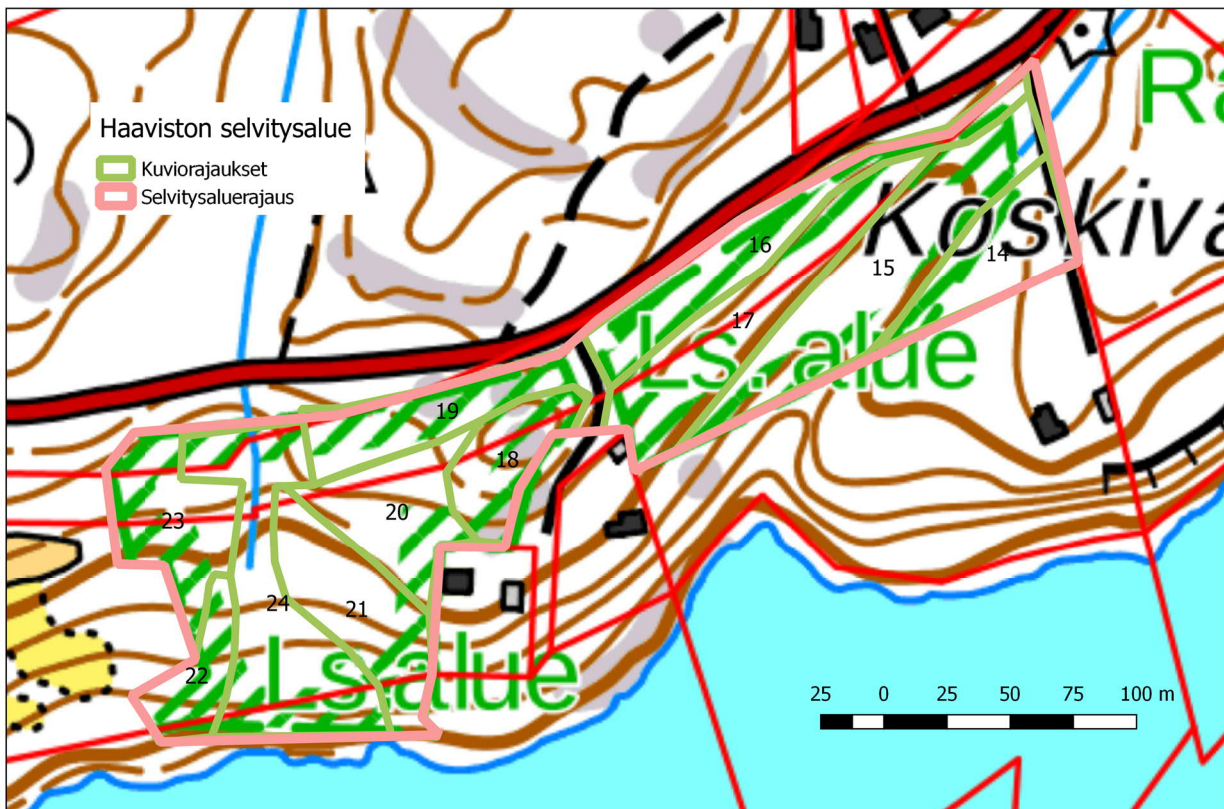
Haaviston rehevä vuorijalavalehto sijaitsee Utolan pähkinäpensaslehdon kanssa samalla etelään viettävällä jyrkällä rinteellä Nokianvirran tulivuoriperäisen, kanjonimaisen ruhjemuodostuman pohjoispuolella. Haaviston alue on tiettävästi laajin säilynyt vuorijalavan kasvupaikka Nokialla. Haaviston luonnonsuojelualueesta 0,4 ha on rauhoitettu vuonna 1941 ja 2,5 ha vuonna 1999. Alueen omistaa Nokian kaupunki. Haaviston ja Utolan suojelualueet sijaitsevat vain muutaman sadan metrin etäisyydellä toisistaan, ja myös väliin jäävä alue on lehtoa.

Haaviston ja Utolan luonnonsuojelualueet sijaitsevat vain muutaman sadan metrin etäisyydellä toisistaan.

Haaviston suojelualueen monimuotoisuutta lisäävät aluetta halkovat Nokianvirtaan laskevat puronotkelmat. Alueen länsilaidan puro laskee suojelualueen läpi kivikkoisena ja jyrkkänä haarautuen useammaksi uomaksi. Itä laidassa kulkeva notkelma on vaatimattomampi kuivuen ajoittain, mutta siitä huolimatta notkelmassa esiintyy kapealti kostean lehdon kasvillisuutta ja lähteisyyttäkin ilmentävää lajistoa, kuten kevätlinnunsilmää.

Alueen pohjoisreunalla kulkee vanha radanpohja Haavistontien suuntaisesti. Alue on lehtipuuvaltaista, mutta paikoin kuusi esiintyy runsaana. Suojelualuerajauksen kaakkoiskulman pienialaiseen (0,2ha) istutuskuusikkoon on tehty vuonna 2018 hoitosuunnitelman mukaisesti neljä pienaukkoa, joiden tavoitteena on saada lehtokasvillisuus leviämään alueelle.

Haaviston selvitysaluerajaus noudatti melko tarkasti alueelle jo perustettuja luonnonsuojelualueita.

Menetelmät

Kasvillisuusselvitystä tehtiin maastossa kartalle rajatulla alueella jalkaisin kiertämällä 22.5.2019, 18.6.2019, 31.7.2019 ja 11.9.2019. Maastossa kirjattiin ylös havaintoja alueen puustosta, pensaskerroksesta, kenttäkerroksesta ja pohjakerroksesta ja luontotyytit pyrittiin rajaamaan kartalle ominaisuuspiirteiden mukaan. Selkeyden takia hyvin pienialaisia kuvioita yhdisteltiin. Toisaalta joitakin kuvioita rajattiin myös saman luontotyytin sisältä puulajisuhteiden, lähinnä kuusen esiintymisen, perusteella. Luontotyytit tai kuusen esiintyminen ei ole yleensä selvärajaista, joten kuvioita tulee pitää suuntaa-antavina. Mahdollinen kuusen poiston tarve on kuitenkin

arvioitava paikan päällä kuvioilla esiintyvien taimien, joiden menestymistä poistolla halutaan suosia, tarkka sijainti huomioiden. Laajoja aukkoja on syytä välttää.

Maastossa apuna oli älypuhelimien maastokarttasovellus. Älypuhelinta käytettiin myös kuvaamiseen. Karttarajaukset tehtiin QGis-ohjelmalla ja paikkatietotasot toimitettiin tilaajalle tämän selvityksen mukana sähköisessä muodossa. Lajeja kirjattiin ylös maastossa ja koottiin lajilistaan. Lajinimet tarkistettiin Laji.fi -tietokannasta.

Tässä selvityksessä on keskitytty putkilokasveihin, tosin lajilistaus voi olla puutteellinen heinien osalta. Heinistä määritettiin vain runsaina esiintyvät lajit, eikä jokaisen yksittäisen heinän määrittämiseen ollut mahdollisuutta. Alueelta on tehty aiemmin asiantuntijaselvityksiä sammallajistosta, joihin tässä selvityksessä ei ole keskitytty. Kuvioille on kuitenkin listattu melko helposti maastossa määritettävää pohjakerroksen sammallajistoa, jolla on indikaattoriarvoa lehtolajeina: pohjakerroksen lajilistaus ei ole kuitenkaan kattava. Jäkäliä ei ole käytännössä selvitetty lainkaan. Sienilajistoa on listattu ylös siltä osin, kuin sieniä on maastossa tavattu: selvityksessä ei ole kuitenkaan systemaattisesti kartoitettu ja määritetty sienilajistoa.

Lahopuuston määrää ei arvioitu. Suojelualueella lahopuuta on eri lahoasteilla ja lisää on jatkuvasti syntymässä. Mikäli kuitenkin kuusivaltaisilta aloilta poistetaan kuusta, voidaan ainakin osa rungoista jättää lahopuuksi, mikäli ei ole vaaraa, että rungot peittävät liikaa kenttäkerrosta estäen esimerkiksi pähkinäpensaän, vuorijalavan tai muiden lehtipuiden taimettumisen tai niiden taimien kasvun, jota kuusen poistolla halutaan suosia.

Pienaukkojen kasvillisuus

Pienaukkojen kasvillisuuden suhteelliset peittävydet määritettiin silmämääräisesti. Pienaukoista on pyritty tekemään eri muotoisia. Jotta vertailukelpoinen kasvillisuus selvitys olisi helpompi toteuttaa myös jatkossa, kasvilajit ja niiden suhteelliset osuudet pyrittiin määrittämään kunkin aukon sisimpien puiden rajaamalta alueelta. Siten aukot olivat melko lähellä ympyrän muotoa, jolloin suhteellisen peittävyyden arviointi oli helpompaa.

Pienaukkojen lajisto ja sen runsaussuhteet on arvioitu seuraavalla asteikolla:

1 = yksittäisiä havaintoja kasvilajista (<2 %)

2 = muutamia versoja siellä täällä (2–5 %)

3 = niukasti jokseenkin koko alalla (5–10 %)

4 = runsaasti koko alalla, mutta kasvi ei muodosta laajoja yhtenäisiä kasvustoja (10–15 %)

5 = kasvilaji esiintyy massalajina koko alalla (peittää 50–75 %)

6 = kasvilaji esiintyy erittäin runsaana massalajina (peittävyys yli 75 %)

Aukkojen kasvillisuus määritettiin ja peittävyydet arvioitiin maastokäynnillä 18.6.2019 ja 31.7.2019. Kultakin aukolta arvioitiin erikseen kenttäkerroksen ja pohjakerroksen kasvillisuus. Pohjakerroksen kasvillisuuden arviointi perustui valtalajeille, eikä jokaista puiden juurilla kasvavaa sammalta määritetty. Käytännössä aukoille ei ollut vielä muodostunut pensaskerrosta, joten pensaskerrosta ei ole listattu erikseen. Jatkoseurannoissa se on ehkä tarpeen.

Pienaukkojen sijainti ja aukkojen kuvauksissa käytetty numerointi.

Tulokset

Kuvion nro	luontotyyppi ⁶	kuvaus	ravinteisuus
14	HeOT	tuore lehto	runsasravinteinen
15	MatT-AthOT, HeOT-OMaT	kostea lehto, tuore lehto	keskiravinteinen-runsasravinteinen
16	HeOT, (VRT)	tuore lehto, jossa kuivan lehdon piirteitä. Tien varressa myös niittykasvillisuutta	keskiravinteinen-runsasravinteinen
17	HeOT	tuore lehto, jonka halki kulkee vanha radanpohja	runsasravinteinen
18	VRT	kuiva lehto	keskiravinteinen-runsasravinteinen
19	HeOT	tuore lehto, sivuaa tien vartta	runsasravinteinen
20	HeOT	tuore lehto	runsasravinteinen
21	HeOT	tuore lehto	runsasravinteinen
22	VRT	kuiva lehto	keskiravinteinen-runsasravinteinen
23	HeOT	tuore lehto	runsasravinteinen
24	MatT, AthOT, HeOT, AegT, OFiT	kostea lehto, tuore lehto	keskiravinteinen-runsasravinteinen

⁶ Luontotyytit on luokiteltu aluskasvillisuuden perusteella. Koko alue voidaan lukea vuorijalavalehtoihin, jotka kuuluvat jalopuulehtoihin.

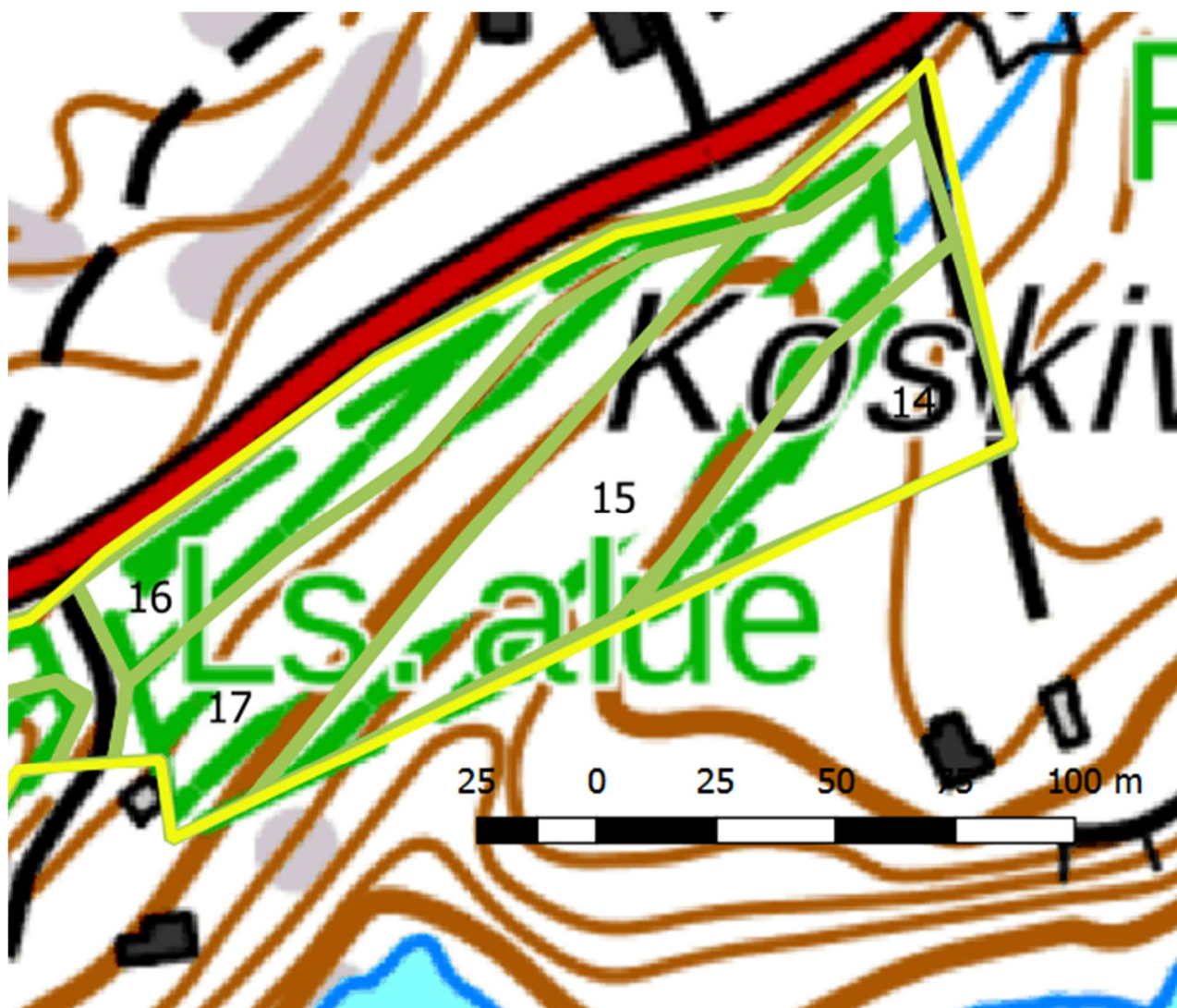
Kuvioiden kuvaukset

Kuvio 14

Kuvio 14 on istutuskusikka, jolle on tehty pienaukkoja hoitosuunnitelman mukaisesti. Pienaukkojen kasvilajeja ja niiden peittävyttä on arvioitu tarkemmin kappaleessa Pienaukkojen kasvillisuus. Lehtokasveista aukoilta on levinnyt hyvin mustakonnanmarja ja jänönsalaatti. Myös yksittäisiä lehtipuiden taimia tavattiin, huomionarvioisina aukolla kolme (31.7.) tavatut vuorijalavan ja pähkinäpensaun taimi. Kuvion 14 luonaiskulmassa kasvaa joitakin nuoria ja yksi monirunkoinen järeä vuorijalava. Sieniä: laakakorvasieni, haperot, seitikit, risakkaat, kuusenneulasnahikas, sinipunahiippo, keltajalkahiippo, aasinkorva, kantokääpä, kuusenkynsikääpä, sinikääpälaji, haprakäävät.

Laakakorvasieni (*Discina ancilis*).

Kuvio 15

MatT-AthOT, HeOT-OMaT. Keskellä kuviota kulkee notkelma, jossa esiintyy kapealti kostean lehdon kasvillisuutta. Pääosin keskiravinteista (hiirenporras-käenkaalityypin), pienialaisena (kotkansiipityypin) runsasravinteista kosteaa lehtoa. Notkelman reunoilla (sinivuokko-käenkaalityypin) runsasravinteista ja (oravanmarja-käenkaalityypin) keskiravinteista tuoretta lehtoa.

Puusto: vuorijalava, metsäkuusi, kotipihlaja, harmaaleppä, raita

Pensaskerros: taikinamarja, lehtotuomi, tertsuselja, lehtokuusama, euroopanpähkinäpensas, koiranheisi

Kenttäkerros: kyläkellukka, rönsyleinikki, soreahiirenporras, kivikkoalvejuuri, käenkaali, ahomansikka, jänönsalaatti, linnunkaali, kissankello, lehtosinivuokko. Purouomassa: kotkansiipi, mustakonnanmarja, lehtosudenmarja, lehtokorte, valkovuokko, vuohenputki, lehtopalsami, lehtovirmajuuri, lehtotähtimö, kevätlinnunsilmä, isonokkonen, korpikaisla, korpi-imarre.

Pohjakerros: metsäliekosammal, isomyyränsammal, isokastesammal, letohaivensammal, palmusammal

Sieniä: ruskotatti, valkokärpässieni, oranssikärpässieni, pulkkosieni, täplähelttavaalmuska, purppuravaalmuska, pikkurousku, viitapalsamirousku, kalvashaprakas, leppähelokka, koivunkantosieni, punamaljakas, sinikääpälaji, taulakääpä, harmokääpä, tuhkakääpä, kuusenkynsikääpä, nukkanen (limasieni)

Huomionarvoista: jänönsalaatti, keltavuokko, vuorijalavan taimia, paikoin paljon kuusta

Keltavuokkoja (*Anemone ranunculoides*) kuviolla 15.

Kuvio 16

HeOT. Sinivuokko-käenkaalityypin runsasravinteista lehtoa, jossa kuivan lehdon piirteitä. Sivuaa pohjoispuolella tietä, jonka reunassa kulttuurivaikutteista niittykasvillisuutta. Kuvion eteläreunalla kulkee polku vanhalla radanpohjalla.

Soikkokaksikot (*Neottia ovata*) kuviolla 16 olivat jo kukkineet 31.7.2019.

Puusto: vuorijalava, vaahterat, koivut, harmaaleppä, metsähaapa, kotipihlaja, lehtotuomi, metsäkuusi.

Pensaskerros: lehtokuusama, koiranheisi; taimia: vaahterat

Kenttäkerros: mustakonnanmarja, metsäkäenkaali, lehtosinivuokko, kyläkellukka, lehtosudenmarja, lehtokorte, kivikkoalvejuuri, lillukka, isotalvikki, taigapuolukka, kangasmustikka, kellokielo, harmaasara, metsäorvokki. Tienvarressa lehtovuohenputki, koiranputki, koiranvehniö, lehtovirmajuuri, lehtotesma, metsäkurjenpolvi, valkoapila, piharatamo, metsäkastikka ym. heinäkasveja.

Pohjakerros: metsälehväsammal, isomyyränsammal, metsäliekosammal, metsäkerrossammal

Sieniä: herkkutatti, lehmäntatit, haperot, jauhosieni, isojuurekas, lahorusokkaat, sinipunahiippo, pötkelökääpä, sinikääpälaji, rivikääpä

Huomionarvoista: 4 yksilöä soikkokaksikkoja, mäntykukka

Kuvio 17

HeOT. Sinivuokko-käenkaalityypin runsasravinteista tuoretta lehtoa. Paikoin kuusivaltainen.

Puusto: metsäkuusi, raita, harmaaleppä, koivut, lehtotuomi

Pensaskerros: lehtokuusama, terttuselja; taimia: lehtotuomi, vuorijalava, harmaaleppä, vaahterat, kotipihlaja, metsätammi, euroopanpähkinäpensas

Kenttäkerros: mustakonnanmarja, soreahiirenporras, kyläkellukka, punavadelma, kivikkoalvejuuri, valkovuokko, lehtosinivuokko, letohorsma, kellokielo, lehtosudenmarja, metsäkäenkaali, ahomansikka, sormisara, metsäkurjenpolvi, linnunkaali, nurmitädyke, lehtovuohenputki, kevätleinikkiryhmän laji, (taigapuolukka).

Pohjakerros: metsäkerrossammal, metsälehväsammal, metsäliekosammal, isomyyränsammal

Sieniä: lattakääpä

Huomionarvoista: jänönsalaatti, paikoin paljon nuorta kuusta

Kuvio 18

VRT. Puolukka-lillukkatyyppin kuivahkoa lehtoa, yksittäisiä järeitä mäntyjä.

Puusto: koivut, metsäkuusi, kotipihlaja, metsämänty

Pensaskerros: taikinamarja, koiranheisi; taimia: vaahterat, lehtotuomi, metsähaapa, vuorijalava, kotipihlaja

Kenttäkerros: kangasmustikka, kellokielo, kalliokielo, taigasananjalka, metsäkurjenpolvi, kultapiisku, kevätpiippo, kivikkoalvejuuri, valkovuokko, linnunkaali

Pohjakerros: suikerosammalet, metsäkerrossammal

Sieniä: herkkutatti

Kuvio 19

HeOT. Sinivuokko-käenkaalityypin runsasravinteista tuoretta lehtoa, paikoin kuivan lehdon piirteitä. Kuvion halki kulkee polku vanhalla radanpohjalla,

Puusto: lehtipuuvaltainen, vuorijalava, metsähaapa, harmaaleppä, raita

Pensaskerros: koiranheisi, lännenpunaherukka, taikinamarja; taimia: vuorijalava, vaahterat, lehtotuomi

Kenttäkerros: metsäkäenkaali, mustakonnanmarja, nuokkotalvikki, isotalvikki, koiranvehniö, ahomansikka, sarjakeltano, kurjenkello, kultapiisku, nuokkuhelmikkä, hietakastikka, lehtokorte, metsälauha, lehtonurmikka, luhtamatara, metsäkurjenpolvi, kangasmustikka, taigapuolukka

Pohjakerros: seinäsammal, kynsisammalet, lehväsamalia, metsälehväsamal, isomyyränsammal, suikerosammalia

Sieniä: herkkutatti, lehmäntatit, suomurousku, punakärpässieni, seitikit, villaukonsieni, sinipunahiippo, poimuhiippo, lahorusokkaat, tulihelokka, tupasjuurekas, valeorakas, ripsimaljakas, kantokääpä, lattakääpä, tahrakääpä

Kuvio 20

HeOT. Alarinteessä sinivuokko-käenkaalityypin runsasravinteista tuoretta lehtoa, joka vaihtuu ylärinteessä kuivaksi lehdoksi.

Puusto: vuorijalava, koivut, metsähaapa, raita, metsäkuusi

Pensaskerros: taikinamarja, punavadelma, lännenpunaherukka; taimia: lehtotuomi, vuorijalava, vaahterat, kotipihlaja, raita

Kenttäkerros: lehtokorte, niittynurmikka, mustakonnanmarja, lehtosudenmarja, metsäkurjenpolvi, kyläkellukka, metsäkäenkaali, kivikkoalvejuuri

Pohjakerros: lähinnä kariketta, paikoin seinäsammal, metsäkerrossammal

Kuvio 21

HeOT. Alarinteessä sinivuokko-käenkaalityypin runsasravinteista tuoretta lehtoa, joka vaihettuu alajuoksulla haaroittuvan puron reunalla tuoreeksi lehdoksi. Kenttäkerros paikoin melko vähälajinen.

Puusto: vuorijalava runsas, vaahterat, kotipihlaja, koivut, (metsäkuusi)

Pensaskerros: lehtokuusama, koiranheisi; taimia: vuorijalava, lehtotuomi, vaahterat

Kenttäkerros: lehtokorte, kyläkellukka, käenkaali, lehtovuohenputki, lehtosinivuokko, valkovuokko, kultapiisku, mustakonnanmarja, metsäorvokki, lehtonurmikka, lillukka, lehtosudenmarja, sormisara, kellokielo

Pohjakerros: lähinnä kariketta, pieniä laikkuja isomyyränsammalta

Sieniä: koivunkantosieni, lepänkääpä, rusorypykkä

Huomionarvoista: yksittäisiä tummasyylläjuuria, kitulias kotkansiipi

Kuvio 22

VRT. Puolukka-lillukkatyyppin kuivaa lehtoa rinteessä, joka vaihettuu tuoreeksi lehdoksi purouoman notkelmaan. Alarinteessä paljon kuusia.

Puusto: metsämänty, metsäkuusi, metsälehmus, lehtotuomi, kotipihlaja, vaahterat

Pensaskerros: lehtokuusama, taikinamarja

Kenttäkerros: mustakonnanmarja, lehtonurmikka, kyläkellukka, metsäkäenkaali

Pohjakerros: pääosin kariketta.

Kuvio 23

HeOT. Sinivuokko-käenkaalityypin runsasravinteista tuoretta lehtoa, jossa kulttuurivaikutusta ja aukkoisuutta.

Puusto: vuorijalava, harmaaleppä, koivut, kotipihlaja

Pensaskerros: taimia: lehtotuomi, vaahterat, vuorijalava

Kenttäkerros: lehtokorte, kyläkellukka

Sieniä: valkokärpässieni, taulakääpä

Puronvartta kuviolla 24.

Kuvio 24

MatT, AthOT, HeOT, AegT, OFiT. Alajuoksulla haaroittuvassa purouomassa keskiravinteista hiirenporras-käenkaalityypin kosteaa lehtoa ja pienialaisena kotkansiipityypin runsasravinteista kosteaa lehtoa. Reunoilla tuoretta runsasravinteista lehtoa, sinivuokko-käenkaalityyppejä ja vuohenputkityyppejä.

Puusto: harmaaleppä, metsähaapa, vuorijalava, koivut, lehtotuomi, metsäkuusi, tervaleppä

Pensaskerros: lehtokuusama, euroopanpähkinäpensas, korpipaatsama, koiranheisi

Kenttäkerros: niittymesiangervo, lehtovuohenputki, lehtopalsami, kevätlinnunsilmä, kivikkoalvejuuri, kotkansiipi, metsä-imarre, korpi-imarre, lehtosudenmarja, letovirmajuuri, metsäorvokki, lehtotähtimö

Pohjakerros: isomyyränsammal, metsäliekosammal, purouomassa edustavaa purolajistoa, jota on selvitetty aiemmin, kts. Lajilista, sammalet (Arkkio 2006).

Sieniä: känsätuhkelo, nurmirusku, täplähelttavalmuska, lahorusokkaat, ripsimaljakas

Huomionarvoista: yksittäin letopähkämö, harvalukuinen helttasieni syyskaunolakki, kts. sammalet

Pienaukkojen kasvillisuus

Pienaukko 1

Putkilokasvit 18.6.2019		osuus 18.6.	osuus 31.7.
ahopäivänkakkara	<i>Leucanthemum vulgare</i>		1
isonokkonen	<i>Urtica dioica</i>	1	1
jänönsalaatti	<i>Lactuca muralis</i>	4	4
kissankello	<i>Campanula rotundifolia</i>		2
koiranputki	<i>Anthriscus sylvestris</i>	2	2
kotipihlaja	<i>Sorbus aucuparia</i>	1	1
kurjenkello	<i>Campanula persicifolia</i>	1	1
kyläkellukka	<i>Geum urbanum</i>	2	2
lehtohorsma	<i>Epilobium montanum</i>		2
lehtonurmikka	<i>Poa nemoralis</i>	1	1
leskenlehti	<i>Tussilago farfara</i>	1	2
metsäalvejuuri	<i>Dryopteris carthusiana</i>		1
metsäkorte	<i>Equisetum sylvaticum</i>	1	1
metsäkäenkaali	<i>Oxalis acetosella</i>	1	1
mustakonnanmarja	<i>Actaea spicata</i>	2	1
niittynurmikka	<i>Poa pratensis</i>	1	1
nurmitädyke	<i>Veronica chamaedrys</i>	1	1
palomaitohorsma	<i>Chamaenerion angustifolium</i>	1	2
peltokanankaali	<i>Barbarea vulgaris</i>	1	2
peltovalvatti	<i>Sonchus arvensis</i>		1
pihatähtimö	<i>Stellaria media</i>		1
poimulehdet	<i>Alchemilla</i> sp.		1
punavadelma	<i>Rubus idaeus</i>	2	3
raita	<i>Salix caprea</i>	1	1
rönsyleinikki	<i>Ranunculus repens</i>	4	4
soreahiirenporras	<i>Athyrium filix-femina</i>		3
terttuselja	<i>Sambucus racemosa</i>		1
vaahterat	<i>Acer</i> sp.	1	1
voikukat	<i>Taraxacum</i> sp.		1

sammalet		osuus 18.6.	osuus 31.7.
isomyyränsammal	<i>Atrichum undulatum</i>	1	1
metsäkerrossammal	<i>Hylocomium splendens</i>	3	3
seinäsammal	<i>Pleurozium schreberi</i>	4	5
Kannolla eläviä sammalia, mm. metsäkamppisammal, suikerosammalet	mm. <i>Sanionia uncinata</i> , <i>Brachythecium</i> sp.	3	3

Pienaukko 2

putkilokasvit		osuus 18.6.	osuus 31.7.
jänönsalaatti	<i>Lactuca muralis</i>	4	4
kivikkoalvejuuri	<i>Dryopteris filix-mas</i>	2	2
koiranputki	<i>Anthriscus sylvestris</i>	1	1
kyläkellukka	<i>Geum urbanum</i>	2	2
lehtohorsma	<i>Epilobium montanum</i>		1
metsäkorte	<i>Equisetum sylvaticum</i>	1	1
mustakonnanmarja	<i>Actaea spicata</i>	1	1
palomaitohorsma	<i>Chamaenerion angustifolium</i>		1
peltokanankaali	<i>Barbarea vulgaris</i>	2	3
peltovalvatti	<i>Sonchus arvensis</i>	1	1
punavadelma	<i>Rubus idaeus</i>		1
rönsyleinikki	<i>Ranunculus repens</i>	2	4
soreahiirenporras	<i>Athyrium filix-femina</i>	1	1
vaahterat	<i>Acer sp.</i>		1
voikukat	<i>Taraxacum sp.</i>		1

sammalet		osuus 18.6.	osuus 31.7.
metsäkerrossammal	<i>Hylocomium splendens</i>	5	5
metsäliekosammal	<i>Rhytidiadelphus triquetrus</i>	2	2
seinäsammal	<i>Pleurozium schreberi</i>	3	3
Kannolla eläviä sammalia, mm. metsäkamppisammal, suikerosammalet	mm. <i>Sanionia uncinata</i> , <i>Brachythecium sp.</i>	3	3

Pienaukko 3

putkilokasvit		osuus 18.6.	osuus 31.7.
euroopanpähkinäpensas	<i>Corylus avellana</i>		1
jänönsalaatti	<i>Lactuca muralis</i>	2	3
kellokielo	<i>Convallaria majalis</i>		1
kirjopillike	<i>Galeopsis speciosa</i>		1
kivikkoalvejuuri	<i>Dryopteris filix-mas</i>	2	1
kotipihlaja	<i>Sorbus aucuparia</i>		1
kyläkellukka	<i>Geum urbanum</i>		1
lehtohorsma	<i>Epilobium montanum</i>		1
lehtonurmikka	<i>Poa nemoralis</i>	1	1
leskenlehti	<i>Tussilago farfara</i>	1	1
metsäalvejuuri	<i>Dryopteris carthusiana</i>	1	1
metsäkorte	<i>Equisetum sylvaticum</i>	1	1
mustakonnanmarja	<i>Actaea spicata</i>	1	1
ojakellukka	<i>Geum rivale</i>	1	1
palomaitohorsma	<i>Chamaenerion angustifolium</i>	1	1
peltokanankaali	<i>Barbarea vulgaris</i>		1
peltovalvatti	<i>Sonchus arvensis</i>		1
pihatähtimö	<i>Stellaria media</i>	1	1
punavadelma	<i>Rubus idaeus</i>		1
rönsyleinikki	<i>Ranunculus repens</i>	3	3
soreahiirenporras	<i>Athyrium filix-femina</i>	1	1
tahmavillakko	<i>Senecio viscosus</i>		1
vaahterat	<i>Acer sp.</i>	1	1
voikukat	<i>Taraxacum sp.</i>	1	1
vuorijalava	<i>Ulmus glabra</i>		1
sammalet		osuus 18.6.	osuus 31.7. ⁷
isomyyränsammal	<i>Atrichum undulatum</i>		1
metsäkerrossammal	<i>Hylocomium splendens</i>	4	3
metsäliekosammal	<i>Rhytidiadelphus triquetrus</i>	3	3
seinäsammal	<i>Pleurozium schreberi</i>	4	3
Kannolla eläviä sammalia, mm. metsäkamppisammal, suikerosammalet	<i>Sanionia uncinata</i> , <i>Brachythecium</i> <i>sp.</i>	4	4
muut			
laakakorvasieni	<i>Discina ancilis</i>	1	

⁷ Kuivuus oli vaikuttanut pohjakerroksen sammallajeihin hyvin paljon enemmän kuin juurilla ja lahoppuulla kasvaviin, mikä voi vääristää arviointitulosta puulla kasvavien lajien eduksi.

Pienaukko 4

putkilokasvit		osuus 18.6.	osuus 31.7.
jänönsalaatti	<i>Lactuca muralis</i>	4	4
kivikkoalvejuuri	<i>Dryopteris filix-mas</i>	1	1
metsäkorte	<i>Equisetum sylvaticum</i>	2	2
mustakonnanmarja	<i>Actaea spicata</i>	3	3
rönsyleinikki	<i>Ranunculus repens</i>	1	3
soreahiirenporras	<i>Athyrium filix-femina</i>	1	2
vaahterat	<i>Acer sp.</i>	1	1
voikukat	<i>Taraxacum sp.</i>	1	1
kyläkellukka	<i>Geum urbanum</i>	1	2

sammalet		osuus 18.6.	osuus 31.7. ⁸
isomyyränsammal	<i>Atrichum undulatum</i>		1
metsäkerrossammal	<i>Hylocomium splendens</i>	4	4
kynsisammalet	<i>Dicranum sp.</i>	1	1
lehväsammalet	<i>Mniacea</i>	2	2
metsäliekosammal	<i>Rhytidiadelphus triquetrus</i>	2	2
seinäsammal	<i>Pleurozium schreberi</i>	5	3
Kannolla eläviä sammalia, mm. metsäkamppisammal, suikerosammalet	<i>Sanionia uncinata</i> , <i>Brachythecium</i> <i>sp.</i>	2	3

⁸ Pienaukon läpi on raahattu viereiseen notkelmaan risuja ym. pressun avulla, mikä on kuluttanut kuivaa pohjakerrosta. Lisäksi puulla elävät lajit olivat selvinneet kuivuudesta muita lajeja paremmin.

Pienaukoille oli jo levinnyt lehtokasvillisuutta, kuten jänönsalaattia ja mustakonnanmarjaa.

Suositukset

Selvitysalueella esiintyy vaateliasta lajistoa ja uhanalaisia luontotyyppejä. Kulttuurivaikutuksesta ja asutuksen läheisyydestä huolimatta alueella on luonnontilaisen kaltaisen metsän rakennepiirteitä, kuten pienaukkoisuutta, eri-ikäisyyttä, lahoppuuta ja erilaisuutta. Alue on monimuotoisuuden kannalta merkittävä laajemminkin kuin paikallisesti. Yksittäisiä vuorijalavia esiintyy myös läheisen Utolan suojelualueen ympäristössä, joten maaperä on suotuisaa lajille myös tämän suojelualue-rajauksen ulkopuolella. Olisikin suositeltavaa laajentaa suojelu-aluetta esimerkiksi vapaaehtoisen Metso-suojeluohjelman avulla. Vaikka tässä selvityksessä ei tutkittu tarkemmin Haaviston suojelualueen ja Utolan luonnonsuojelualueen välistä lehtoaluetta, on selvää, että laajempi yhtenäinen suojelualue turvaisi Haaviston ja Utolan suojelualueilla esiintyvien vaatelioiden lajien säilymistä paremmin myös pitkällä tähtäimellä.

Alueella esiintyy lahoppuuta eri lahoasteilla ja lisää on jatkuvasti syntymässä. Mikäli kuitenkin kuusivaltaisilta aloilta poistetaan kuusta, voidaan osa pelkistä rungoista jättää lahoppuiksi, mikäli ei ole vaaraa, että rungot peittävät liikaa kenttäkerrosta estäen esimerkiksi vuorijalavan taimettumisen tai niiden taimien kasvun, jota kuusen poistolla halutaan suosia.

Lajilista

Puusto

hieskoivu *Petula pubescens*

kotipihlaja *Sorbus aucuparia*

lehtotuomi *Prunus padus*

metsähaapa *Populus tremula* (l. haapa)

metsäkuusi *Picea abies* (l. kuusi)

metsälehmus *Tilia cordata*

metsämänty *Pinus sylvestris* (l. mänty)

metsätammi *Quercus robur* (l. tammi)

raita *Salix caprea*

rauduskoivu *Petula pendula*

tervaleppä *Alnus glutinosa*

vaahterat *Acer* sp.

vuorijalava *Ulmus glabra*

Pensaskerros

euroopanpähkinäpensas *Corylus avellana*

koiranheisi *Viburnum opulus*

korpipaatsama *Frangula alnus*

lehtokuusama *Lonicera xylosteum*

lehtotuomi *Prunus padus*

lännenpunaherukka *Ribes rubrum*

vaahterat *Acer* sp.

metsäkataja *Juniperus communis* subsp.
communis

raita *Salix caprea*

taikinamarja *Ribes alpinum*

terttuselja *Sambucus racemosa*

vuorijalava *Ulmus glabra*

Kenttäkerros

ahokeltanot Hieracium sect. Vulgata
ahomansikka Fragaria vesca
aitovirna Vicia sepium
euroopanlillukka Rubus saxatilis (l. lillukka)
harakankello Campanula patula
heinätähtimö Stellaria graminea
hietakastikka Calamagrostis epigejos
huopaohdake Cirsium heterophyllum
isonokkonen Urtica dioica
isotalvikki Pyrola rotundifolia
jänönsalaatti Lactuca muralis
kalliokielo Polygonatum odoratum
kangasmustikka Vaccinium myrtillus (l. mustikka)
kangasmäntykukka Hypopitys monotropa
karheanurmikka Poa trivialis
keltavuokko Anemone ranunculoides
kevätleinikkiryhmä Ranunculus auricomus -ryhmä
kevätlinnunsilmä Chrysosplenium alternifolium
kevätpiippo Luzula pilosa
kellokielo Convallaria majalis (l. kielo)
kissankello Campanula rotundifolia
kivikkoalvejuuri Dryopteris filix-mas

koiranheisi Viburnum opulus
koiranputki Anthriscus sylvestris
korpi-imarre Phegopteris connectilis
korpikaisla Scirpus sylvaticus
kotkansiipi Matteuccia struthiopteris
kultapiisku Solidago virgaurea
kurjenkello Campanula persicifolia
kyläkellukka Geum urbanum
lampaannata Festuca ovina
lehtoarho Moehringia trinervia
lehtohorsma Epilobium montanum
lehtokorte Equisetum pratense
lehtokuusama Lonicera xylosteum
lehtoleinikit Ranunculus cassubicus -ryhmä
lehtonurmikka Poa nemoralis
lehtotähtimö Stellaria nemorum
lehtopalsami Impatiens noli-tangere
lehtopähkämö Stachys sylvatica
lehtosinivuokko Hepatica nobilis (l. sinivuokko)
lehtosudenmarja Paris quadrifolia (l. sudenmarja)
lehtotesma Miliium effusum
lehtovirmajuuri Valeriana sambucifolia
lehtovuohenputki Aegopodium podagraria

leskenlehti <i>Tussilago farfara</i>	nurmitädyke <i>Veronica chamaedrys</i>
linnunkaali <i>Lapsana communis</i>	nurmitähkiö <i>Phleum pratense</i>
luhtamatara <i>Galium uliginosum</i>	ojakellukka <i>Geum rivale</i>
lännenpunaherukka <i>Ribes rubrum</i> (l. punaherukka)	palomaitohorsma <i>Chamaenerion angustifolium</i> (ent. <i>Ebilobium angustifolium</i> , l. maitohorsma)
metsäälvejuuri <i>Dryopteris carthusiana</i>	peltokanankaali <i>Barbarea vulgaris</i>
metsäimarre <i>Gymnocarpium dryopteris</i>	peltovalvatti <i>Sonchus arvensis</i>
metsäkastikka <i>Calamagrostis arundinacea</i>	piharatamo <i>Plantago major</i>
metsäkorte <i>Equisetum sylvaticum</i>	pihatähtimö <i>Stellaria media</i>
metsäkurjenpolvi <i>Geranium sylvaticum</i>	punavadelma <i>Rubus idaeus</i> (l. vadelma)
metsälauha <i>Avenella flexuosa</i>	rohtomaahumala <i>Glechoma hederacea</i> (l. maahumala)
metsäoravanmarja <i>Maianthemum bifolium</i> (l. oravanmarja)	rönsyleinikki <i>Ranunculus repens</i>
metsäorvokki <i>Viola riviniana</i>	soikkokaksikko <i>Neottia ovata</i> (ent. <i>Listera ovata</i>)
metsäkäenkaali <i>Oxalis acetosella</i> (l. Käenkaali)	soreahiirenporras <i>Athyrium filix-femina</i>
metsävirvilä <i>Ervilia sylvatica</i> (ent. <i>Vicia sylvatica</i> , metsävirna)	sormisara <i>Carex digitata</i>
mäntykukka <i>Monotropa hypopitus</i>	särmäkuisma <i>Hypericum maculatum</i>
mustakonnanmarja <i>Actaea spicata</i>	taigapuolukka <i>Vaccinium vitis-idaea</i> (l. puolukka)
niittykoiranheinä <i>Dactylis glomerata</i> (l. koiranheinä)	taigasananjalka <i>Pteridium pinetorum</i> (ent. <i>Pteridium aquilinum</i> subsp. <i>pinetorum</i> , l. sananjalka)
niittymesiangervo <i>Filipendula ulmaria</i> (l. mesiangervo)	tummasyyläjuuri <i>Scrophularia nodosa</i> (l. syyläjuuri)
niittynurmikka <i>Poa pratensis</i>	valkoapila <i>Trifolium repens</i>
nuokkuhelmikkä <i>Melica nutans</i>	valkovuokko <i>Anemone nemorosa</i>
nuokkotalvikki <i>Orthilia secunda</i>	

voikukat *Taraxacum* sp.

Pohjakerros

hiippasammalet <i>Orthotrichum</i> sp.	metsäkerrossammal <i>Hylocomium splendens</i>
isokastesammal <i>Plagiochila asplenioides</i>	metsälehväsammal <i>Plagiomnium cuspidatum</i>
isomyyräsammal <i>Atrichum undulatum</i>	metsäliekosammal <i>Rhytidiadelphus triquetrus</i>
karhunsammalet <i>Polytrichum</i> sp.	palmikkosammalet <i>Hypnaceae</i>
kynsisammalet <i>Dicranum</i> sp.	palmusammal <i>Climacium dendroides</i>
lehtohaivensammal <i>Cirriphyllum piliferum</i>	seinäsammal <i>Pleurozium schreberi</i>
lehväsammalet <i>Mniaceae</i>	suikerosammalet <i>Brachythecium</i> sp.
metsäkamppisammal <i>Sanionia uncinata</i>	

Lisäksi Arkkio (2006) mainitsee alueelta lajit: etelänruostesammal (*Anomodon rugelii*) (EN), Pirkanmaalla alueellisesti uhanalainen rusopurosammal (*Hygrohypnum duriusculum*), taljaruostesammal (*Anomodon attenuates*), vemmelvaskisammal (*Pseudoleskeella nervosa*). Tavanomaisista lajeista mainitaan purokivillä (kuvio 24): isonäkinsammal (*Fontinalis antipyretica*), metsäkamppisammal (*Sanionia uncinata*), rauniopaasisammal (*Schistidium apocarpum*), lehtokivisammal (*Grimmia hartmannii*), koskikoukkusammal (*Dichelyma falcatum*), hetealvesammal (*Chiloscyphus polyanthos*), puosuikerosammal (*Brachythecium rivulare*) ja purokinnassammal (*Scapania undulata*). Muualla lehdossa mainitaan kasvavan mm. ketopartasammal (*Syntrichia ruralis*), viuhkasammal (*Homalia trichomanoides*) ja lehtoritvasammal (*Amblystegium serpens*).

Jäkälät

nahkajäkälät *Peltigera* sp.

Sienet

Tatit

herkkutatti *Boletus edulis*

koivunpunikitatti *Leccinum versipelle*

lehmäntatit *Leccinum* sp.

Helttasienet

haperot *Russula* sp.

haprakkaat *Psathyrella* sp.

isohapero *Russula paludosa*

isojuurekas *Clitocybula platyphylla*

jauhosieni *Clitopilus prunulus*

kalpeajuurekas *Gymnopus dryophilus*

kalvashaprakas *Psathyrella candolleana*

kangashapero *Russula decolorans*

keltajalkahiippo *Mycena epipterygia*

kuusenneulasnahikas *Marasmiellus perforans*

koivulahorusokas *Pluteus cervinus*

koivunkantosieni *Kuehneromyces mutabilis*

lahorusokkaat *Pluteus* sp.

leppähelokka *Flammula alnicola*

lohisienet *Laccaria* sp.

ruskotatti *Imleria badia*

samettitatti *Xerocomus subtomentosus*

mustarousku *Lactarius turpis*

nurmirusku *Lactarius flexuosus*

oranssikärpässieni *Amanita crocea*

pikkurousku *Lactarius tabidus*

poimuhiippo *Mycena galericulata*

porraslimaseitikki *Cortinarius trivialis*

punakärpässieni *Amanita muscaria*

pulkkosieni *Paxillus involutus*

purppuravalmuska *Tricholomopsis rutilans*

pörhösuomuhelokka *Pholiota squarrosa*

risakkaat *Inocybe* sp.

rusokkaat *Entoloma* sp.

seitikit *Cortinarius* sp.

sinipunahiippo *Mycena pura*

suomuroussku *Lactarius spinosulus*

syyskaunolakki *Gerhardtia borealis* (kuvasta
det. Lasse Kosonen)

tuliheleokka *Pholiota flammans*

tupasjuurekas *Gymnopus confluens*

täplähelttavalmuska *Tricholoma fulvum*

valkokärpässieni *Amanita virosa*

viitapalsamirousku *Lactarius glyciosmus*

villaukonsieni *Lepiota clypeolaria*

vinokkaat *Pleurotaceae* sp.

käävät

arinakääpä *Phellinus igniarius*

arinakäävät *Phellinus* sp.

haprakäävät *Postia* sp.

harmokääpä *Postia tephroleuca* (det. Unto
Söderholm)

kantokääpä *Fomitopsis pinicola*

kuusenkynsikääpä *Trichaptum abietinum*

lattakääpä *Ganoderma applanatum*

lepänkääpä *Inonotus radiatus*

pötkelökääpä *Piptoporus betulinus*

rivikääpä *Antrodia serialis*

sinikääpäryhmä *Postia caesia* coll.

tahrakääpä *Postia fragilis*

taulakääpä *Fomes fomentarius*

tuhkakääpä *Bjerkandera adusta* (det. Unto
Söderholm)

muut

aasinkorva *Otidea onotica*

känsätuhkelo *Lycoperdon perlatum*

laakakorvasieni *Discina ancilis*

leppänahakka *Stereum subtomentosum*

vaaleaorakas *Hydnum repandum*

punamaljakas *Sarcoscypha austriaca*

ripsimaljakas *Scutellinia scutellata*

rusorypykkä *Phlebia radiata*

tatinriesa *Hypomyces chrysospermus*

valeorakas *Sistotrema confluens*

limasienet

kanelikääminen *Stemonitis axifera* (kuvasta
det. Elina Varis)

nukkanen *Ceratiomyxa fruticulosa* (kuvasta
det. Elina Varis)

sudenmaito *Lycogala epidendrum*